

4.3.3. Wartość graniczna w biernym eksperymencie diagnostycznym

Jedną z technik wnioskowania w probabilistycznym modelu diagnostycznym (p.4.2.3) opartą jest na znajomości wartości granicznej symptomu – S_1 . Jest ona szczególnie pomocna, kiedy ze względu na specyfikę eksploatowanych maszyn bierne posługiwanie się normami diagnostycznymi (np. ISO--2732) nie daje dobrych wyników i należy, opierając się na biernym eksperymencie diagnostycznym, wyznaczyć samodzielnie wartość graniczną S_1 symptomu WA.

Dla wykonania tego zadania przyjmijmy, że eksploatujemy w ruchu ciągłym grupę M maszyn o rozmiarze kilkunastu lub lepiej kilkudziesięciu obiektów tego samego typu. Pośród nich średnio liczba M_z jest zdalna (w ruchu) a reszta $(M-M_z)$ w remoncie. Wynikające stąd oszacowanie *g o t o w o ś c i* (zdatności) eksploatowanej grupy maszyn wynosi

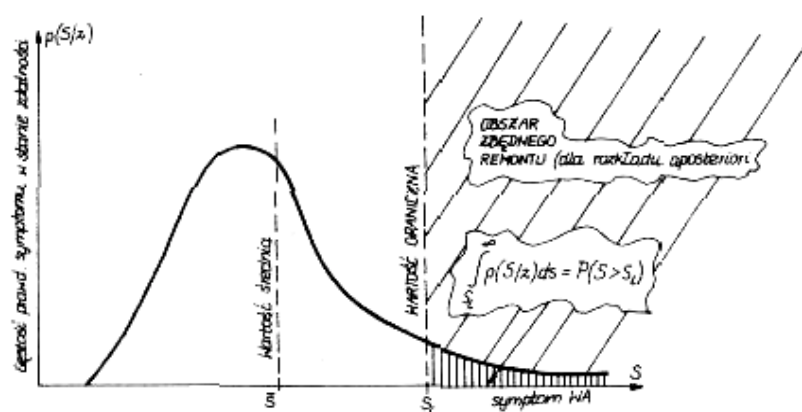
$$P(z) = \frac{M_z}{M}$$

i jest ono zbiorowym wskaźnikiem stanu technicznego maszyn i jakości ich obsługi i napraw.

Od grupy maszyn pracujących wykonujemy w odpowiednich odstępach czasu eksploatacji (np. co tydzień lub lepiej w odstępach $\theta_a/20$ do $\theta_a/30$ i w

odpowiednich miejscach, (np. drgania poziome łożyska), pomiary diagnostyczne zorientowanej wielkości drganiowej. Wielkością tę może być np. szczytowa amplituda prędkości drgań v mierzona dla oceny ogólnego stanu technicznego maszyny. Dysponując znaczne liczbę N takich obserwacji (np. $N > 30$) maszyn w zróżnicowanych stanach eksploatacyjnych możemy się pokusić o samodzielne wyznaczenie wartości granicznej stanu zdalnego S_1 obserwowanego symptomu WA. Technikę wyznaczania tej granicznej wartości oparte na metodzie Neymana-Pearsona teorii decyzji statystycznych przedstawiono w pracach autora [88,89] i można ją w skrócie objaśnić jak niżej.

Przyjmijmy, że dopuszczalny poziom (prawdopodobieństwo) zbędnych remontów maszyn, na jakie zezwala nasza polityka remontowo-eksploatacyjna, wynosi A , np. $A = 0,05$, co oznacza 5% możliwych zbędnych remontów. Błędna decyzja o zbędnym remoncie zgodnie z regułą wnioskowania (4.27) nastąpi wtedy, gdy symptom S maszyny będącej w stanie zdalności (M_z) przekroczy wartość S_1 ($S > S_1$). Całkowite prawdopodobieństwo tego zdarzenia jest iloczynem współczynnika gotowości (prawdopodobieństwa zdalności) $P(z)$ i prawdopodobieństwa przekroczenia wartości S_1 w stanie zdalnym $P(S > S_1)$ (patrz rys.4.7). Przyrównując to do zadanego prawdopodobieństwa zbędnych remontów A , mamy „naczelną” relację Neymana-Pearsona, na podstawie której możemy wyznaczyć optymalną wartość graniczną symptomu S_1 minimalizującą prawdopodobieństwo wystąpienia awarii,

$$P(z) \cdot P(S > S_1) = A \tag{4.34}$$

Rys.4.7. Ilustracja podstawy wyjściowej diagnostycznego modelu probabilistycznego do wyznaczania wartości granicznej S_1 techniką Neymana-Pearsona teorii decyzji statystycznych [89]

Obliczenie prawdopodobieństwa przekroczenia nieznannej jeszcze wartości S_1 nie jest proste, lecz równość definicyjną (4.34) można zastąpić prostym oszacowaniem wg nierówności Czebyszewa, które ostatecznie daje [88, 89]

$$S_1 \leq \bar{S} + \sigma_s \sqrt{\frac{P(z)}{2A}} \quad (4.35)$$

gdzie: S_1 - szukana wartość graniczna symptomu.

$$\bar{S} = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^n S_i \quad \text{- wartość średnia symptomu w obserwowanej grupie maszyn (M) z liczbę N obserwacji maszyn w różnych stanach eksploatacyjnych.}$$

$$\sigma_s = \sqrt{\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N (S_i - \bar{S})^2} \quad \text{- odchylenie standardowe obserwacji.}$$

$$P(z) = \frac{M_z}{M} \quad \text{- ocena prawdopodobieństwa zdatności (gotowość) obserwowanej grupy maszyn,}$$

A = dopuszczalne w danym zakładzie prawdopodobieństwo zbędnych remontów (błędnych decyzji diagnostycznych), $0 < A < 1$.

Jak wynika z powyższego wzoru, wartość graniczna S_1 wynika tu wprost z własności obserwowanej grupy maszyn, zależy ona od ich ogólnego stanu i jakości remontów ($S, \sigma_s, P(z)$) oraz od założonego poziomu zbędnych [remontów - $A \leq 1$].

Dla grupy maszyn nowo uruchomionych o dużej jakości remontów średnia wartość symptomu drganiowego $\bar{S}$ i jego rozrzut σ_s będą małe, zaś gotowość $P(z)$ duża. Można więc żądać małego poziomu zbędnych remontów.

co w efekcie da podwyższenie wartości granicznej symptomu S_1 (4.35). Podobnie przejście od systemu remontów planowo zapobiegawczych do systemu remontów na podstawie znajomości rzeczywistego stanu technicznego ocenianego za pomocą pomiaru symptomu S da w efekcie stopniowe podwyższenie $P(z)$ z nieznanym obniżeniem $\bar{S}$ i σ_s . Można więc za pomocą wzoru (4.36) stopniowo nastawiać wartość graniczną S_1 podczas wdrażania diagnostyki WA w zakładzie przemysłowym.

Dla lepszej zrozumiałości i zaprezentowania możliwości powyższej techniki wyznaczania S_1 weźmy pod uwagę przykład zaczerpnięty z rzeczywistego przypadku opracowania procedury diagnozowania wentylatorów podmuchu bloku energetycznego [90,91], przedstawiony na rysunku 4.8. Jak wynika z rysunku 4.8 i z wielu innych [90,91] nie prezentowanych j tutaj, histogram rozkładu amplitud jest ukośny — niesymetryczny, co zresztą wynika z praw odwzorowania krzywej życia w dziedzinę symptomu w biernym eksperymencie diagnostycznym (patrz sumaryczna gęstość rozkładu dla maszyn w ruchu np. na rys.4.6, która tutaj jest gęstością stanu zdatności $p(s/z)$).

Do obliczeń wartości granicznej z danymi: $N = 101$ obserwacji, wykonywanych co dwa tygodnie na 12-tu obiektach o gotowości: $P(z) = 0,9 = 90\%$, przyjęto dopuszczalny poziom zbędnych remontów $A = 0,1 = 10\%$, jako że wentylatory te miały bardzo długi sumaryczny czas pracy i mały średni czas między awaryjny rzędu kilku miesięcy. Z ich obserwacji wynikało, że jedynym istotnym sposobem uszkodzenia się jest nie wyrównoważenie wirnika, co daje sinusoidalny charakter przebiegu prędkości drgań. Można więc przyjąć,

$$\text{że współczynnik szczytu } C = \frac{\bar{v}}{v_{RMS}} = 2 \quad \text{i przeliczyć wytyczne wartości}$$

granicznej ISO-2732 grupa G z $v_{RMS} = 11,8 \text{ mm/s}$ do granicznej wartości szczytowej

$$\bar{v}_1 = C \cdot v_{RMS} = 15,8 \text{ mm/s} .$$

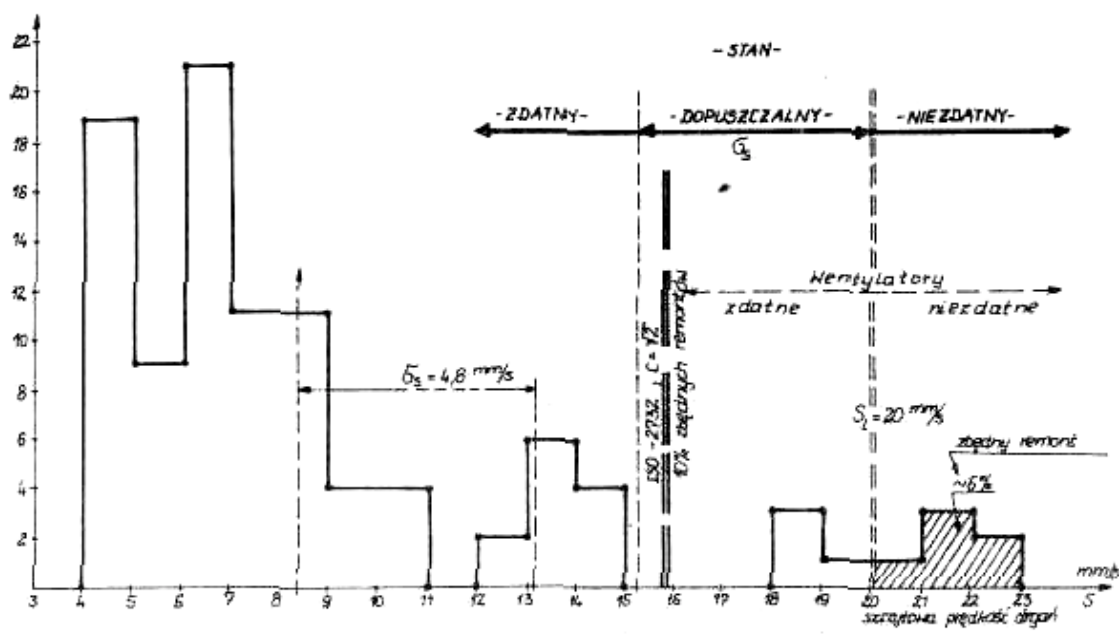
Na podstawie przedstawionej techniki szacowania wartości granicznej (wzór 4.35) mamy z danych rysunku 4.8 $S_1 = 20 \text{ mm/s}$, co daje rzeczywisty poziom zbędnych remontów $\sim 6\%$. Natomiast wg zaleceń ISO otrzymujemy 10% zbędnych remontów (patrz rys.4.8). Można więc stwierdzić, że uzyskaliśmy licząc się technikę szacowania wartości granicznej – S_1 , uwzględniając realne warunki eksploatacji w zakładzie przemysłowym. Możemy więc przy ustalaniu S_1 każdorazowo uwzględnić obiektywna własności eksploatowanej grupy maszyn znane z eksperymentu biernego $P(z)$, S , σ_s), a także subiektywne przesłanki polityki eksploatacyjnej kierownictwa zakładów zawarte w dopuszczalnym poziomie zbędnych remontów - A.

Jako ostateczny rezultat przedstawionego eksperymentu na rysunku 4.8 naniesiono wynikiowy podział wentylatorów na dwie klasy zdatności: i

$S < S_1 = 20 \text{ mm/s} \rightarrow$ wentylatory ZDATNE,

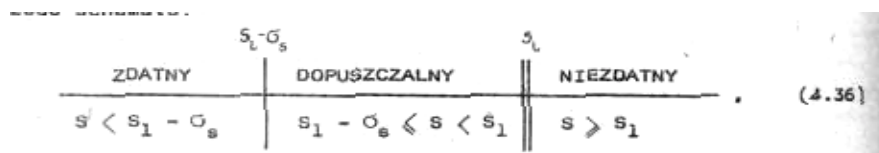
$S \geq S_1 = 20 \text{ mm/s} \rightarrow$ wentylatory NIEZDATNE

*Wentylator podmuch łożysko toczne wewnętrzne -
drgania pionowe $N=101$; $P_2O,9$; $A=0,1=10\%$
WDR 1700/1800 , [91]*

Rys.4.8. Histogram rozkładu amplitud szczytowej prędkości drgań wentylatorów podmuchu

Zaproponowano również tu trójklasowy podział stanu wentylatorów wg poniższego schematu:

gdzie, jak widać, odchylenie standardowe σ_s jest tu miarę szerokości przedziału niepewności (DOPUSZCZALNY). Zalecenie to może wydawać się sprzeczne z zaleceniem poprzedniego punktu, gdzie zaproponowano szerokość przedziału $3 \sigma_s$ (4.33). Jak pamiętamy jednak punktem wyjścia był tam rozkład przedawaryjnych wartości symptomu $p(S_a)$. Tutaj natomiast bazujemy na całym rozkładzie populacji zdatnej $p(S/z)$ ze znacznie większym odchyleniem standardowym, gdyż $\sigma_s > \sigma_a$ (patrz lewa strona rys. 4.6).

Podsumowując zagadnienie wyznaczania wartości granicznych symptomu i klas stanu można polecić wyżej referowany eksperyment bierny z wzorem (4.35), który przy małym nakładzie pracy i obliczeń uwzględnia większość cech specyficznych - istotnych dla danego zakładu przemysłowego. Podejście zaproponowane tutaj nie jest jedyne i w zespole autora trwa dyskusja na ten temat i proponuje się metody alternatywne, bazujące na eksperymencie biernym i częściowej znajomości krzywej życia. Jest to trochę bardziej skomplikowane i jak dotąd nie zakończone, stąd też zainteresowanych odsyłamy do prac Nowickiego i Sordyla na ten temat [np. 92].